

Notatka z posiedzenia
Regionalnej Rady ds. Sprawiedliwej Transformacji województwa śląskiego
26 maja 2023 r.

1. Posiedzenie Regionalnej Rady ds. Sprawiedliwej Transformacji województwa śląskiego (dalej Rady) otworzył **Marszałek Województwa Śląskiego – Pan Jakub Chełstowski**.
2. Pierwszym punktem programu obrad było **wręczenie powołań członkom Rady** wskazanym w uchwale Zarządu Województwa Śląskiego nr 751/416/VI/2023 z dnia 12.04.2023 r.
3. Drugim punktem programu była **prezentacja dotycząca Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027**. Prezentację prowadziła **Pani Stefania Koczar-Sikora – Zastępca Dyrektora Departamentu Rozwoju i Transformacji Regionu**.

W trakcie prezentacji przedstawiono informacje dotyczące:

- wysokości i przeznaczenia środków Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji,
  - ogłoszonych i planowanych naborów,
  - przedsięwzięć priorytetowych,
  - środków NextGenerationEU, konieczności ich wykorzystania do końca 2026 roku i podejmowanych działaniach zaradczych w celu ułatwienia skutecznego ich wykorzystania/wydłużenia okresu,
  - Krajowej Rady ds. Sprawiedliwej Transformacji,
  - projektu „Regionalne Obserwatorium Procesu Transformacji (ROPT)” i planowanej kolejnej jego edycji,
  - projektu START w ramach inicjatywy Komisji Europejskiej,
  - projektu „Rozbudowa systemu zarządzania terenami pogórnictwami na terenie województwa śląskiego (akronim: OPI-TPP 2.0)”
4. Kolejnym punktem programu była **prezentacja Pana Mariusza Śpiewoka – I Zastępcy Prezydenta Miasta Gliwice, Przewodniczącego Związku Gmin i Powiatów Subregionu Centralnego Województwa Śląskiego**. Tematem wystąpienia były **zmiany legislacyjne pod kątem przejmowania mienia z SRK (Spółka Restrukturyzacji Kopalń S.A.)**.

W wystąpieniu przedstawiono następujące tezy/zagadnienia:

- Silna współpraca gmin z samorządem województwa (już od 2007 r.) w ramach Programów Rozwoju Subregionów, która od 2014 została wzmocniona również w polityce UE w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.
- Zadania własne gminy wskazane w art. 7 ust. 1 *Ustawy o samorządzie gminnym* obejmują m.in. sprawy ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej.
- Gmina może opracowywać strategię rozwoju w tym określać obszary strategicznej interwencji (OSI). Projekt strategii rozwoju gminy przedkładany jest do zaopiniowania zarządowi województwa. W Strategii Gliwice 2040 jako OSI wskazano m.in. tereny po kopalni Sośnica.

- Gminy mogą opracowywać również gminne programy rewitalizacji. Problemem jest to, że obszary które wymagają rewitalizacji często nie są własnością gmin, ale przedsiębiorstw górniczych lub SRK.
  - Nowe inwestycje są najczęściej realizowane na terenach typu greenfield. Wynika to często z faktu, że tereny typu brownfield, na których powinna być realizowana transformacja, nie są własnością gmin.
  - Art. 23 *Ustawy o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego*, przewidujący możliwość darowizny mienia przez przedsiębiorstwo górnicze na rzecz m.in. gminy górniczej, w praktyce często nie działa.
  - Samorządy apelują o zmiany, które uprościłyby transformację. Niezbędne jest usprawnienie przenoszenia własności gruntów będących we władaniu SRK, a także PKP, na rzecz jednostek samorządu terytorialnego bez obciążeń. Potrzebne jest ujednoczenie struktury własności gruntów, którymi powinny gospodarować gminy lub Skarb Państwa.
  - Postulowane jest (jako opcja) wyodrębnienie rządowego programu Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej na rzecz uporządkowania/przekształcenia terenów pogórnich.
5. **Marszałek Województwa Śląskiego** podziękował za wystąpienie. Przyznał, że problem przekazywania nieruchomości na rzecz gminy jest znany i podkreślił poparcie Województwa Śląskiego dla proponowanych zmian.
6. Kolejnym punktem programu było **wystąpienie Burmistrza Miasta Rydułtowy Pana Marcina Połomskiego w przedmiocie zmian legislacyjnych pod kątem zagospodarowania hałd kopalnianych i pokopalnianych, zmian w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym**. Pan Prezydent przedstawił szereg tez:
- Górnictwo dominuje przestrzennie i gospodarczo w Mieście Rydułtowy. Nad miastem góruje hałda „Szarłota”.
  - Pozyskanie gruntów od SRK jest możliwe, ale jest to bardzo trudny i czasochłonny proces – gminie Rydułtowy udało się to po 3 latach rozmów.
  - Optymalne byłoby pozyskiwanie nieruchomości bezkosztowo, ale nawet przejęcie nieruchomości za darmo, bezkosztowe nie jest. Wynika to m.in. z tego, że grunty stanowią własność Skarbu Państwa i oddane są w użytkowanie wieczyste, co pociąga za sobą konieczność wnoszenia opłat na rzecz Skarbu Państwa. Dlatego lepsze byłoby przekazywanie gminom gruntów na własność.
  - Zmiany legislacyjne są potrzebne, ale do momentu ich wprowadzenia trzeba szukać alternatyw. Rozwiązaniem mogłaby być specustawa, która wprowadziłaby zmiany w zakresie planowania przestrzennego, m.in.: plany nie musiałyby być zgodne ze studium, uprościłaby uchwalanie planów miejscowych, zmodyfikowałaby procedury wydawania decyzji o warunkach zabudowy, aby mogły zastępować plany miejscowe. Przykładem ustawy, która wprowadzała podobne zmiany była tzw. ustawa „lex deweloper”. Pan Prezydent zwrócił uwagę, że działania gmin są obciążone znacznie mniejszym ryzykiem niż działania deweloperów.
  - Problemem jest zagospodarowanie hałd aktywnych, w tym zagrożonych pożarami. Najskuteczniejszym rozwiązaniem jest ich rozebranie. Jednakże przykładowo w mieście Rydułtowy hałda znajduje się bardzo blisko terenów mieszkaniowych. Hałdy zawierają bardzo wiele substancji toksycznych. Gminy same sobie z tym problemem nie poradzą. Potrzebne jest wsparcie m.in. ze strony placówek naukowych. Pożądane są również środki na odszkodowania dla mieszkańców za straty powstałe w trakcie likwidacji hałd (m.in. za zanieczyszczenia).

- Pożądane jest zarezerwowanie przez SRK S.A. (Skarb Państwa) środków na ewentualne roszczenia byłych właścicieli/podmiotów gospodarczych oraz środków na tzw. Fundusz Zagospodarowania Przestrzennego, tj. środki dla gmin na sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego czy badań gruntu jako element dokumentacji niezbędnej do komercjalizacji (sprzedaży) przejętego terenu.
  - Konieczne jest dokładne wskazanie, kto konkretnie jest odpowiedzialny za likwidację zanieczyszczeń. Funkcjonujące określenie „zanieczyszczający płaci” jest zbyt ogólne.
7. **Marszałek Województwa Śląskiego** podziękował za wystąpienie. Podkreślił, że również popiera zmiany legislacyjne. Jako przykład potencjalnych zmian podał pobierane na poziomie województwa opłaty za korzystanie ze środowiska. Powinny one trafiać nie do centralnego budżetu, ale do konkretnych gmin z przeznaczeniem na rekultywację.
8. Następnie głos zabrał **Pan Dariusz Holesz - Skarbnik Miasta Jastrzębie-Zdrój**. Przedmiotem wystąpienia były **zmiany legislacyjne pod kątem finansowym istotne z punktu widzenia samorządów**. Pan Skarbnik przedstawił następujące tezy:
- Pomimo dużych środków przewidzianych na transformację w ramach programu, barierą będzie brak środków na wkład własny.
  - Planowane są zmiany legislacyjne polegające na podziale gmin na grupy w zależności od PKB/mieszkańca i podział subwencji wg. tego dochodu (im mniejszy dochód tym większe wsparcie), a nie według rzeczywistych potrzeb.
  - Gminy funkcjonują w sytuacji niepewności, co utrudnia planowanie wydatków.
  - Przejmowany przez SRK majątek po wycenie ma bardzo niską wartość co oznacza zmniejszenie wpływów podatkowych gmin.
  - Bardzo istotne jest właściwe klasyfikowanie obiektów budowlanych (zaliczanie do budynków lub budowli). Definicje te nie powinny podlegać interpretacji, gdyż przez możliwości interpretacyjne gminy tracą na wpływach podatkowych.
  - Art. 7 *Ustawy o podatkach i opłatach lokalnych* wprowadza aż 30 wyłączeń, a gminy nie otrzymują z tego tytułu żadnej rekompensaty. Powinno zostać to uregulowane.
  - Korzystnym rozwiązaniem dla gmin byłaby zmiana zasad ustalania wysokości podatku od nieruchomości poprzez ustalenie stawki minimalnej i danie gminom możliwości jej podwyższania. Byłaby to alternatywa dla podatku katastralnego, którego wprowadzenie w Polsce będzie trudne.
9. Po zakończeniu wystąpienia Pana Dariusza Holesza, **głos zabrał Burmistrz Czechowicz-Dziedzin Pan Marian Błachut**, stwierdzając m.in., że:
- Rzeczywiście bardzo często na inwestycje wykorzystuje się greenfieldy. Tereny typu brownfield bardzo często znajdują się w centrach miast, gdzie psują wizerunek i nie przynoszą dochodów.
  - Należy bardziej promować i docenić projekty na terenach typu brownfield, przykładowo przyznając dodatkowe punkty na naborach inwestycjom realizowanym na takich terenach.
  - Potrzebna jest specustawa, która przewidywałaby przekazywanie terenów pokopalnianych na rzecz gminy.
10. W odpowiedzi na wcześniejsze wystąpienia głos zabrała **Pani Anna Jedynak – Wicemarszałek Województwa Śląskiego**:

- Urząd Marszałkowski wnioskował już do Komisji Europejskiej o możliwość podwyższenia poziomu dofinansowania UE we wnioskach o płatność certyfikowanych do KE do 100% (deklarowanie środków do KE na potrzeby certyfikacji w celu efektywnego wykorzystania środków NextGenerationEU). Na razie brak jest zgody KE.
  - Ważne jest szczególnie teraz, do 2026 roku, realizowanie projektów, które są w największym stopniu przygotowane. Do tego środki FST kierowane są nie tylko do gmin, ale również do przedsiębiorców. W tej chwili ogłaszane są nabory na tego typu projekty (działanie 10.3, 10.4).
11. Kolejny głos zabrał **Pan Andrzej Chmiela, przedstawiciel Spółki Restrukturyzacji Kopalń S.A., Dyrektor Biura ds. Innowacji Technologicznych**, przekazując następujące informacje:
- SRK dysponuje nieruchomościami na terenie 3 województw, obejmującymi około 3 tysiące ha powierzchni oraz 4 tysiące budynków.
  - Wiele nieruchomości ma bardzo niską wartość, a wśród nich występują nie tylko duże, ale również działki o bardzo małej powierzchni.
  - SRK stara się przekazywać nieruchomości gminom, ale te są zainteresowane przede wszystkim terenami inwestycyjnymi, a mniejsze nieruchomości nie budzą zainteresowania.
  - SRK nie może wchodzić w spółki ze względów prawnych.
12. Głos zabrał **Pan Rafał Żelazny, Wiceprezes Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej**. Podkreślił on, że istnieją miasta, w których udało się dojść do porozumienia z SRK. Przykładem może być Ruda Śląska, gdzie doszło do porozumienia trójstronnego pomiędzy Miastem, KSSE i SRK.
13. **Pani Wicemarszałek Anna Jedynak** zwróciła uwagę, że gminy są zainteresowane otrzymaniem od SRK nie tylko najatrakcyjniejszych nieruchomości. Podkreśliła jednak potrzebę szybkiego działania w związku z koniecznością wykorzystania znacznej części środków do końca 2026 roku. Poprosiła, aby ewentualne kwestie indywidualne omówić po zakończeniu posiedzenia Rady.
14. Głos zabrał **przedstawiciel Stowarzyszenia Gmin Górniczych w Polsce, Wójt Gminy Gierałtowie – Pan Leszek Żogała. Poinformował, że propozycja zmian legislacyjnych została już przekazana stronie rządowej**. Istnieje możliwość udostępnienia tego dokumentu poprzez Urząd Marszałkowski.
15. W następnej kolejności głos zabrał **przedstawiciel Ministerstwa Aktywów Państwowych, Pan Jonasz Drabek – Dyrektor Departamentu Górnictwa i Hutnictwa**:
- Spółka Restrukturyzacji Kopalń S.A. to podmiot powołany w celu likwidacji majątku kopalń. Finansowany jest prawie całkowicie z budżetu Państwa. Środki budżetowe objęte są pomocą publiczną w związku z czym SRK nie może prowadzić działalności gospodarczej. Oznacza to też, że SRK nie może wchodzić w spółki, w tym w spółki specjalnego przeznaczenia.
  - Ministerstwo Aktywów Państwowych przedłożyło do KE w ubiegłym roku wniosek notyfikacyjny dotyczący systemu wsparcia dla sektora wydobywania węgla kamiennego w Polsce. Wniosek był aktualizowany w bieżącym roku.
  - Po uzyskaniu pozytywnej opinii KE planowane jest wprowadzenie zmian ustawowych. W nowej ustawie przewidziane są nowe rozwiązania dla gmin górniczych, gdyż postulaty gmin są Ministerstwu znane. Projekt zmian nie był jeszcze przedmiotem konsultacji.
  - Pan Jonasz Drabek zwrócił się z prośbą o przekazanie bezpośrednio do niego, za pośrednictwem sekretariatu obsługującego Radę lub bezpośrednio do Ministerstwa wszelkich uwag dotyczących omawianych konkretnych problemów z przekazywaniem terenów.

- Planowana ustawa będzie przygotowana w normalnym trybie, z uwzględnieniem konsultacji i pełnej ścieżki legislacyjnej.
  - Nowa ustawa będzie obejmowała nowy system likwidacji gruntów. Nie będzie to miało wpływu na gminy – zmiana obejmie jedynie przedsiębiorstwa górnicze. Będzie jednak szereg mechanizmów usprawniających przekazywanie gruntów do gmin, bez względu na to jak były przekazane do SRK.
16. **Pani Wicemarszałek Anna Jedynak**, potwierdziła, że Urząd Marszałkowski zbierze i przekaże do Ministerstwa konkretne problemy związane z przekazywaniem terenów.
17. Głos zabrał **Przewodniczący Zarządu Regionu Śląsko-Dąbrowskiego NSZZ "Solidarność" Pan Dominik Kolorz**:
- W Umowie społecznej dotyczącej transformacji sektora górnictwa węglowego dwa rozdziały poświęcone są tematowi transformacji.
  - Przy wysokich środkach przewidzianych w programie nie ma zbyt wielu projektów twardych, które przekształciłyby kopalnie w nowe podmioty zatrudniające pracowników.
  - Jako przykład pozytywny wskazano KSSE jako podmiot przyciągający inwestorów i tworzący nowe miejsca pracy.
  - Ponieważ w bieżącej kadencji nie można spodziewać się zmian legislacyjnych, Pan Przewodniczący zaapelował o zapraszanie na posiedzenia Rady osób mający wpływ na proces legislacyjny z różnych opcji politycznych, przykładowo posłów.
  - Podkreślił konieczność kreowania takich przedsiębiorstw i inwestycji aby powstawały wartościowe miejsca pracy, aby transformacja nie ograniczyła się do budowania ścieżek rowerowych i aby tereny nie trafiały do deweloperów.
  - Zwrócono uwagę na konieczność uwarunkowania przekazywania terenów samorządom, stworzenia koncepcji zagospodarowania przestrzennego terenu na cele gospodarcze.
18. W odpowiedzi na wypowiedź Pana Dominika Kolorza, **Pani Wicemarszałek Anna Jedynak** podkreśliła, że planowane projekty nie ograniczają się do projektów miękkich. Znaczna część środków w ramach FST przewidziana jest na cele gospodarcze. Część trwających naborów adresowana jest do przedsiębiorców, w tym dużych przedsiębiorstw. Również znaczna część z 23 projektów priorytetowych to projekty infrastrukturalne.
19. **Pan Przewodniczący Dominik Kolorz** w uzupełnieniu do swojej wypowiedzi zadał pytanie, czy o środki z Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji mógłby aplikować Fundusz Transformacji Województwa Śląskiego. Na pytanie udzieliła odpowiedzi **Pani Dyrektor Stefania Koczar-Sikora** podkreślając, że jest to pytanie skierowane bardziej do instytucji wdrażającej, jednak Fundusz jest dosyć nowym podmiotem, nieposiadającym odpowiedniej historii inwestycyjnej. Zaznaczyła również, że środki przeznaczone na transformację energetyczną będą kierowane w ramach FE SL 2021-2027 raczej do podmiotów samorządowych. FE SL 2021-2027 wspiera instalacje prosumenckie, stąd jego głównym beneficjentem są samorzady.
20. Następnie głos w dyskusji zabrał **Pan Mariusz Śpiewok – I Zastępca Prezydenta Miasta Gliwice**, który stwierdził, że wymagające transformacji grunty to zwykle tereny typu brownfield. Są one zazwyczaj skażone, a ich rewitalizacja to proces długotrwały, wymagający wielu lat. Tereny tego typu nie są więc przedmiotem zainteresowania deweloperów. Z kolei **Pan Marian Błachut, Burmistrz Czechowic-Dziedzic** zaznaczył, że ponieważ samorząd działa tylko w obszarach określonych prawem, ograniczona jest możliwość prowadzenia działalności gospodarczej przez gminy, a tym samym budowania zakładów pracy.

21. W następnej kolejności głos zabrał **Pan Andrzej Chwiluk – Przewodniczący Międzyzakładowego Związku Zawodowego Górników w Polsce KWK Makoszowy**. Zaznaczył, że zgadza się z Panem Przewodniczącym Dominikiem Kolorzem:

- Po zakończeniu likwidacji kopalni Makoszowy, pomimo licznych projektów nie zostały utworzone żadne miejsca pracy, a tereny nie zostały zagospodarowane.
- Skupić należy się na projektach tworzących możliwość budowania nowych przedsiębiorstw, a nie jedynie ograniczających się do kursów.
- Zgłosił wniosek, nawiązując do korespondencji z Komisją Europejską, o której mowa była w prezentacji dotyczącej Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027. Należy zorientować się, czy rząd rzeczywiście prowadzi z KE jakieś rozmowy dotyczące ustawy „górnicy”.

22. W końcowej części spotkania z pytaniem zgłosiła się **Pani Alina Pogoda – Specjalistka ds. sprawiedliwej transformacji, przedstawicielka Związku Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć**. Na jej prośbę **przedstawiciel Ministerstwa Aktywów Państwowych Pan dyrektor Jonasz Drabek**, udzielił dodatkowych wyjaśnień dotyczących notyfikacji systemu wsparcia dla sektora górnictwa oraz procedowania nowej ustawy górniczej:

- Wniosek notyfikacyjny był przedłożony KE w ubiegłym roku i w bieżącym roku aktualizowany. Niestety, nie wiadomo kiedy można spodziewać się decyzji KE w jego sprawie, chociaż Ministerstwo liczy na pozytywne dla Polski rozstrzygnięcie.
- Po wydaniu decyzji nowa ustawa będzie procedowana przy zachowaniu pełnej ścieżki legislacyjnej.

23. W związku z brakiem dalszych pytań **Pani Wicemarszałek Anna Jedynak** podziękowała za udział w posiedzeniu i zaprosiła chętnych uczestników do pozostania na sali w celu przeprowadzenia rozmów indywidualnych. Na tym posiedzenie zamknięto.